

Wiad. entomol.	17 (1): 49-53	Poznań 1998
----------------	---------------	-------------

Nowe dane o *Apionidae* (Coleoptera: Curculionoidea)
z północno-wschodniej Polski

New records of the *Apionidae* (Coleoptera: Curculionoidea) from
NE Poland

MAREK WANAT

Muzeum Przyrodnicze Uniw. Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

ABSTRACT: Eighteen species of the *Apionidae* have been recorded from the Masurian Lakeland and Podlasie (NE Poland), most of them are new for these regions.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Apionidae*, new records, NE Poland.

Znajomość entomofauny północno-wschodniej Polski jest generalnie znacznie mniejsza niż innych regionów kraju, co w wielu przypadkach poważnie utrudnia określenie granic zasięgów gatunków. Dotyczy to również ryjkowców z rodziny *Apionidae*, wśród których wiele gatunków podawanych dotychczas jedynie z południowej i środkowej części Polski sięga w rzeczywistości znacznie dalej na północ. Podane niżej dane o występowaniu 18 gatunków na Pojezierzu Mazurskim i Podlasiu są uzupełnieniem informacji zawartych w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1992), poza kilkoma zaznaczonymi w tekście wyjątkami gatunki te są nowe dla wymienionych krain. Wszystkie okazy zebrał autor, o ile nie zaznaczono inaczej. Skrót BbPN oznacza Biebrzański Park Narodowy i pojawia się przy okazach zebranych w jego granicach.

Omphalapion buddebergi (BEDEL, 1887)

- Pojezierze Mazurskie: BbPN, Lipsk (FE55), 5 VIII 1997, 1♂ 1♀, otrząśnięte z rumianu żółtego *Anthemis tinctoria* L. rosnącego na skarpie ograniczającej boisko sportowe przy szosie Sokółka - Lipsk, ok. 1 km na południowy-zachód od Lipska.

Gatunek ten podawany był w Polsce z dwóch krain na początku XX wieku, odszukany został niedawno w Opoce Wielkiej koło Annopola (WANAT, 1995; WANAT, SZYPUŁA, 1996). Notowano go z kilku krajów środkowoeuropejskich oraz z Półwyspu Iberyjskiego i Kaukazu, wszędzie spotykany jest bardzo rzadko i lokalnie. Stanowisko w Lipsku jest wysunięte najdalej na północ w całym zasięgu *O. buddebergi*.

Diplapion detritum (MULSANT et REY, 1858)

- Pojezierze Mazurskie: Goniądz (FE12), 28 VII 1997, 4 exx.; BbPN, Lipsk (FE55), 5 VIII 1997, 1 ex. razem z *O. buddebergi*.

Gatunek ten uchodził w Polsce za rzadkość, prawdopodobnie występuje jednak w całym kraju, zarówno na murawach kserotermicznych jak i w zbiorowiskach segetalnych i ruderalnych, najczęściej na rumianie żółtym *Anthemis tinctoria* L. i polnym *A. arvensis* L.

Ceratapion penetrans penetrans (GERMAR, 1817)

- Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 7 VIII 1996, 4 exx., 29 VII 1997, 4 exx.; Mielnik (FC49), 4 VII 1997, 5 exx., leg. J. SAWONIEWICZ.

Występuje prawdopodobnie w całym kraju. Podawany z różnych gatunków chabrów, jednak w Polsce zdecydowanie najczęściej spotykany jest na *Centaurea rhenana* BOR.

Ceratapion basicorne (ILLIGER, 1807)

- Pojezierze Mazurskie: BbPN, Osowiec - Twierdza (FE02), ruiny fortu, 27 VII 1997, 1 ex.
- Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 29 VII 1997, 1 ex.

Znany z nielicznych stanowisk w południowej i środkowej części kraju, na północy jedynie z dwóch stanowisk nad dolną Odrą. Często występuje wspólnie z *C. penetrans*, zwykle jest jednak od niego znacznie mniej liczny.

Ceratapion austriacum (WAGNER, 1904)

- Pojezierze Mazurskie: BbPN, Osowiec - Twierdza (FE02), 4–8 VIII 1996, 15 exx., 8 VIII 1997, 3 exx.

Monofag chabra driakiewnika – *Centaurea scabiosa* L., charakterystyczny dla zbiorowisk kserotermicznych południowej Polski, niedawno odszukany jednak na Mazurach nad jeziorem Śniardwy. W Osowcu występuje na śródleśnym poboczu szosy prowadzącej do ruin fortu, niemal dokładnie na granicy BbPN, na stanowisku zajmującym nie więcej niż 300 m² i mającym niewiele wspólnego z typową murawą kserotermiczną. Fragment ten porośnięty jest w dużej części trawami, głównie trzcinnikiem *Calamagrostis* sp., a *C. scabiosa* w obu latach badań występował tam w liczbie nie przekraczającej 30 egzemplarzy. Rośliny były przy tym bardzo wybujałe i posiadały po zaledwie kilka liści, nigdy nie tworzących typowej przyziemnej rozetki.

Squamapion elongatum (GERMAR, 1817)

– Podlasie: Mielnik (FC49), 4 VII 1997, 1 ex., leg. J. SAWONIEWICZ.

Gatunek kserotermofilny, żyjący u nas na dwóch gatunkach szalwii – *Salvia pratensis* L. i *S. nemorosa* L. Poza budzącym wątpliwości doniesieniem sprzed 120 lat z Ełku, oraz jednym stanowiskiem nad dolną Odrą, znany wyłącznie z południowej Polski.

Squamapion oblivium (SCHILSKY, 1902)

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 7 VIII 1996, 15 exx., 29 VII 1997, 1 ex.

Apion haematodes KIRBY, 1808

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 7 VIII 1996, 1 ex.

Apion rubiginosum GRILL, 1893

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 7 VIII 1996, 1 ex., 29 VII 1997, 4 exx.

Catapion meieri (DESBROCHERS, 1901)

– Pojezierze Mazurskie: Osowiec - Twierdza (FE12), łąki przy drodze do Mężenina, 16–18 VII 1997, 8 exx.

Gatunek podobny do pospolitego *C. seniculus* (KIRBY), do niedawna nie był od niego odróżniany. Notowany u nas z niewielu stanowisk w sześciu krainach, chociaż znany jest już z większości obszaru Europy i prawdopodobnie występuje w całym kraju. Samica różni się od samicy *C. seniculus* jedynie dłuższym i cieńszym rykiem, bardziej poprzeczną głową z mniejszymi i silniej wystającymi z jej zarysu oczami, pokrywami przeważnie nieco dłuższymi w stosunku do przedplecza oraz przeciętnie nieco większymi rozmiarami. Samce obu gatunków są praktycznie nierozróżnialne. Szczegółowe

opisy tego i innych środkowoeuropejskich gatunków z rodzaju *Catapion* znaleźć można w pracy L. DIECKMANN (1989). Według tego autora *C. meieri* jest monofagiem *Trifolium hybridum* L., podczas gdy *C. seniculus* żyje na kilku innych gatunkach koniczyn.

Holotrichapion aestimatum (FAUST, 1891)

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 7 VIII 1996, 1 ex.

Hemitrichapion pavidum (GERMAR, 1817)

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 29 VII 1997, 5 exx.

Eutrichapion melancholicum (WENCKER, 1864)

– Pojezierze Mazurskie: Białogrądy (FE02), 4 VIII 1997, 3 exx. na *Lathyrus silvester* L.

Rzadko spotykany gatunek, na Pojezierzu Mazurskim podany z okolic Kętrzyna. Moja wcześniejsza informacja (WANAT, 1994) o występowaniu tego gatunku na *Lathyrus tuberosus* L. była błędna, chodziło o *Lathyrus silvester* L.

Cyanapion gyllenhalii (KIRBY, 1808)

– Podlasie: Białystok - Pietrasze (FD49), 14 VII 1996, 1 ex., leg. J. SAWONIEWICZ.

Cyanapion platalea (GERMAR, 1817)

– Pojezierze Mazurskie: Białogrądy (FE02), 11 VIII 1996, 11 exx., 4 VIII 1997, 1 ex.; Osowiec - Twierdza (FE02/12), 25–30 VII 1996, 3 exx., 22 VII 1997, 1 ex.

Poza jednym wcześniejszym doniesieniem z Pojezierza Mazurskiego podawany dotąd tylko z południowej Polski, gdzie jest gatunkiem rzadkim i łowionym niemal wyłącznie na typowych murawach kserotermicznych. Oba stanowiska nad Biebrzą mają zupełnie odmienny charakter. W Białogrądach wszystkie okazy zebrałem na *Lathyrus silvester* L. na ocienionym skraju lasu sosnowego, obserwowałem również żerowanie chrząszczy na liściach tej rośliny. W Osowcu okazy złowiono do czerpaka na wilgotnych łąkach.

Oxystoma dimidiatum (DESBROCHERS, 1897)

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 29 VII 1997, 1 ex.

Protapion dissimile (GERMAR, 1817)

– Podlasie: BbPN, Szostaki (EE90), 29 VII 1997, 13 exx.

Protapion ononidis (GYLLENHAL, 1827)

- Pojezierze Mazurskie: Osowiec - Twierdza (FE12), łąki przy drodze do Mężenina, 1–10 VIII 1996, 35 exx., 18 VII 1997, 4 exx.
– Podlasie: Białystok - Pietrasze (FD49), 14 VII 1996, 16 exx., leg. J. SAWONIEWICZ.

Dziękuję drowi Januszowi SAWONIEWICZOWI za przekazanie okazów zebranych w Białymstoku i Mielniku oraz Dyrekcji Biebrzańskiego P. N. za umożliwienie prowadzenia badań na terenie Parku.

SUMMARY

Eighteen species of the *Apionidae* have been recorded from the Masurian Lakeland and Podlasie in NE Poland. Except four found by Dr. J. SAWONIEWICZ in Białystok and Mielnik at the Bug river, they were collected by the author in 1996–97 in the Biebrza National Park or its vicinity. Most of the species are new for the afore-mentioned regions, and two of them are especially interesting. For *Omphalapion buddebergi* (BED.) it is a second recent finding in Poland, and the northernmost of its whole range in Europe. *Squamapion elongatum* (GERM.) was hitherto known only from southern Poland, apart from the old and doubtful literature record from Elk and the isolated locality at the Odra river.

PIŚMIENICTWO

- BURAKOWSKI B., M. MROCZKOWSKI, J. STEFAŃSKA, 1992: Chrząszcze - *Coleoptera*. Ryjkowcowate prócz ryjkowców - *Curculionoidea* prócz *Curculionidae*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **18**: 1-324.
- DIECKMANN L., 1989: Die mitteleuropäischen Arten der *Apion* (*Catapion*) *seniculus*-Gruppe (*Coleoptera*, *Curculionidae*). Beitr. Ent., **39**: 237-253.
- WANAT M., 1994: Ryjkowce (*Coleoptera*: *Curculionoidea*: *Anthribidae*, *Rhinomaceridae*, *Rhynchitidae*, *Attelabidae*, *Apionidae*, *Curculionidae*) Puszczy Białowieskiej. Pol. Pismo ent., **63**: 37-112.
- WANAT M., 1995: Systematics and phylogeny of the tribe *Ceratapiini* (*Coleoptera*: *Curculionoidea*: *Apionidae*). Genus (Suppl.). 406 ss., 702 figs + 8 maps.
- WANAT, M., J. SZYPUŁA, 1996: Uwagi o kilku gatunkach *Apionidae* (*Coleoptera*) z Polski. Wiad. entomol., **15** (1): 31-36.